

ประเพณีแห่เทียนพรรษา

ประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นประเพณีปฏิบัติของชาวพุทธที่ได้กระทำมาแต่ครั้งพุทธกาล เหตุที่ทำให้เกิดประเพณี เพราะสมัยก่อนมีภิกษุได้เดินไปเหยียบย่ำข้าวกล้าในนาของชาวบ้าน ทำให้ได้รับความเดือนร้อน ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงได้อนุญาตให้ภิกษุสามเณรอยู่จำพรรษาที่วัดเป็นเวลา ๓ เดือน คือ ในช่วงวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งเป็นช่วงสิ้นสุดการเก็บเกี่ยวของชาวบ้านพอดี ในช่วงเข้าพรรษานี้ประชาชนจะนำเทียนไปถวายพระภิกษุ เพราะเชื่อว่าจะทำให้ตนเฉลียวฉลาดมีไหวพริบปฏิภาณ ประดุจขี้ผึ้งที่ใช้ทำเทียนจากรังผึ้ง

ประวัติความเป็นมา

ประเพณีแห่เทียนพรรษา “วันเข้าพรรษา” เป็นวันสำคัญในพุทธศาสนาอีกวันหนึ่งที่พระสงฆ์เถรวาทจะอธิฐานว่า จะพักประจำอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง ตลอดระยะเวลาฤดูฝนที่มีกำหนดเป็นระยะเวลา ๓ เดือน ตามที่พระธรรมวินัยบัญญัติไว้ โดยไม่ไปค้างแรมที่อื่น หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า จำพรรษา (“พรรษา” แปลว่า ฤดูฝน “จำ” แปลว่า พักอยู่)

พิธีเข้าพรรษานี้ ถือเป็นข้อปฏิบัติสำหรับพระสงฆ์โดยตรง ละเว้นไม่ได้ ไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตามการเข้าพรรษตามปกติเริ่มนับตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ของทุกปี (หรือเดือน ๘ หลังถ้ามีเดือน ๘ สองหน) และสิ้นสุดลงในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ หรือวันออกพรรษา

สาเหตุที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตการจำพรรษาอยู่ ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่งตลอด ๓ เดือน แก่พระสงฆ์นั้น มีเหตุผลเพื่อให้พระสงฆ์ได้หยุดพักการจาริกเพื่อเผยแผ่ศาสนาไปตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นไปด้วยความยากลำบากในช่วงฤดูฝน เพื่อป้องกันความเสียหายจากการอาจเดินเหยียบย่ำธัญพืชของชาวบ้านที่ปลูกลงแปลงในฤดูฝน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงเวลาจำพรรษาตลอด ๓ เดือนนั้น เป็นช่วงเวลา และโอกาสสำคัญในรอบปีที่พระสงฆ์จะได้มาอยู่จำพรรษาร่วมกัน ในอาวาส หรือสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง เพื่อศึกษาธรรมวินัยจากพระสงฆ์ที่ทรงความรู้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสร้างความสามัคคีในหมู่คณะสงฆ์ด้วย

การถวายเทียนนั้น เพื่อใช้ประโยชน์ในช่วงเข้าพรรษา ซึ่งสมัยก่อนใช้จุดเพื่อแสงสว่าง เนื่องจากไม่มีฟ้า เรียกว่า “ตามประทีปเพื่อศึกษา หรือบำเพ็ญเพียรสมาธิในสถานที่มืด” ถือว่าได้รับอานิสงส์ ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ได้ธรรมะจากกิจกรรม และได้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ความสำคัญ และคุณค่าทางสังคม จิตใจ วิธีการดำเนินชีวิตของชุมชนพุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสบำเพ็ญกุศลเป็นการพิเศษ เช่น

การทำบุญตักบาตร หล่อเทียนพรรษา ถวายผ้าอาบน้ำฝน รักษาศีล เจริญภาวนา ถวายจตุปัจจัยไทยธรรม งดเว้นอบายมุข และมีโอกาสได้ฟังธรรมเทศนาตลอดเวลาเข้าพรรษาเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และเพื่อความ เป็นสิริมงคล

ซึ่งการหล่อเทียนพรรษาเป็นประเพณีที่สัมพันธ์ และเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมที่เป็นพุทธบัญญัติ คือ การเข้าพรรษาซึ่งพระพุทธเจ้าบัญญัติให้พระสงฆ์ต้องอยู่จำพรรษาตลอดเวลา ๓ เดือน ในช่วงฤดูฝน มีการถวายสิ่งของที่จำเป็นสำหรับการอยู่พรรษา เช่น ผ้าอาบน้ำฝน เทียนพรรษา รูปแบบวิธีการของกิจกรรมประเพณี (ดั้งเดิม) แต่เดิมนั้นกิจกรรมมีเพียงแต่ชาวบ้านร่วมกันบริจาค เดิมเป็นการนำรังผึ้งมาต้มเอาขี้ผึ้งไปปั้นเป็นเทียนนำไปถวายพระภิกษุ เอาเทียนเล่มเล็ก ๆ หลายเล่ม มามัดรวมกันเป็นลำต้นคล้ายกับต้นกล้วย หรือลำไม้ไผ่ แล้วนำไปติดกับฐาน และจัดชบวนแห่ถวายพระที่วัด ซึ่งการมัดรวมกันแบบนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่นิยม เรียกว่า ต้นเทียนหรือต้นเทียนพรรษา

ต่อมา มีการตกแต่งต้นเทียนขึ้นโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน ใช้ขี้ผึ้งสนไฟหรือตากแดดให้อ่อน แล้วปั้นเป็นรูปดอกไม้สดติดต้นเทียนหรือนำขี้ผึ้งไปต้มให้ละลาย แล้วนำผลมะละกอหรือผลฟักทองมาแกะเป็นลวดลาย ใช้ไม้เสียบนำไปจุ่มในน้ำขี้ผึ้งแล้วนำไปจุ่มในน้ำเย็น แกะขี้ผึ้งออกจากแบบ ตัดและตกแต่งให้สวยงามนำไปติดที่ต้นเทียน ต่อมา มีการทำแบบพิมพ์ลงปูนซีเมนต์ ซึ่งเป็นแบบพิมพ์ แล้วนำขี้ผึ้งที่อ่อนตัวไปกดลงบนแม่พิมพ์ลายไทย นำไปติดกับลำต้นเทียน รูปแบบวิธีการของกิจกรรมประเพณี (ปรับประยุกต์)

ต่อมา มีการแกะสลักลวดลายลงบนต้นเทียนอย่างสวยงาม ส่วนของฐานมีการสร้างหุ่นแสดงเรื่องราวทางศาสนา ต่อมาทำให้เกิดการแยกประเภทต้นเทียนออกเป็น ๒ ประเภท คือ (๑) ประเภทพิมพ์ (ตามแบบเดิม) และ (๒) ประเภทแกะสลัก ส่วนการจัดชบวนแห่จะนำของพื้นเมือง เช่น เครื่องแต่งกาย ชบวนพ็อนรำจะใช้ผ้าเมืองเป็นหลัก เช่น “ระบำอัปสรา” ซึ่งเป็น

การพ้อนรำด้วยศิลปะพื้นบ้านที่งดงาม อีกทั้งในขบวนแห่เทียนพรรษา จะมีการขับร้องที่สนุกสนานเร้าใจ

ศิลปะการพ้อนรำที่นิยมนำมาประกอบการแสดงในขบวนแห่ คือ การรำเชิงต่าง ๆ เช่น เชิงกระลอ เชิงกระต๊อบ เชิงสวิง เชิงแห่ไข่มดแดง ซึ่งดัดแปลงมาจากการประกอบอาชีพในวิถีชีวิตประจำวันทั้งสิ้น

กำเนิดเทียนพรรษา

ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู เป็นต้นกำเนิดเทียนพรรษา นับถือวัวเพราะถือว่าวัวเป็นพาหนะของพระอิศวร เมื่อวัวตายจะเอาไขจากวัวมาทำเป็นน้ำมัน เพื่อจุดบูชาพระผู้เป็นเจ้าของที่ตนเคารพ แต่ชาวพุทธซึ่งนับถือศาสนาพุทธจะทำเทียนเพื่อจุดบูชาพระรัตนตรัย โดยการเอารังผึ้งร้างมาต้มเอาขี้ผึ้ง แล้วปั้นเป็นเทียนเล่มเล็ก ๆ มีความยาวตามต้องการ เช่น ยาวเป็นคืบหรือเป็นศอก แล้วใช้จุดบูชาพระ

เทียนพรรษา คือ เทียนขนาดใหญ่ และยาวเป็นพิเศษกว่าเทียนชนิดอื่น สำหรับจุดในโบสถ์ ตั้งแต่วันเข้าพรรษาจนถึงวันออกพรรษา

วิวัฒนาการเทียนพรรษา

การทำเทียนพรรษา มีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับจากการนำรังผึ้งมาต้มเอาขี้ผึ้งไปปั้นเป็นเทียนนำไปถวายพระภิกษุ เอาเทียนเล่มเล็ก ๆ หลาย ๆ เล่ม มามัดรวมกันเป็นลำต้นคล้ายกับต้นกล้วย หรือลำไม้ไผ่ แล้วนำไปติดกับฐาน ซึ่งการมัดรวมกันแบบนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่นิยมเรียกว่า ต้นเทียน หรือต้นเทียนพรรษา

ต้นเทียนพรรษาประเภทแรก คือ “มัดรวมติดลาย” เป็นการเอาเทียนเล่มเล็ก ๆ มามัดรวมกันบนแกนไม้ไผ่เป็นต้นเทียนขนาดใหญ่ แล้วตัดกระดาษเงิน กระดาษทองเป็นลายต่าง ๆ ติดประดับโดยรอบต้นเทียน ต่อมา มีการคิดทำต้นเทียนต้นเดี่ยว เพื่อใช้จุดให้ได้นานโดยการใช้ลำไม้ไผ่ที่ทะลุปล้องเป็นแบบหล่อ เมื่อหล่อเทียนเป็นต้นเสร็จแล้วจึงนำมาติดที่ฐาน และจัดขบวนแห่เทียนไปถวายพระที่วัด

การตกแต่งต้นเทียน เริ่มมีขึ้นโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน ใช้ขี้ผึ้งลนไฟหรือตากแดดให้อ่อนแล้วปั้นเป็นรูปดอกลำดวนติดต้นเทียน หรือเอาขี้ผึ้งไปต้มให้ละลาย แล้วใช้ผลมะละกอหรือผลฟักทองนำมาแกะเป็นลวดลาย ใช้ไม้เสียบนำไปจุ่มในน้ำขี้ผึ้ง แล้วนำไปจุ่มในน้ำเย็น แกะขี้ผึ้งออกจากแบบ ตัดและตกแต่งให้สวยงามนำไปติดที่ต้นเทียน

พ.ศ. ๒๔๘๒ มีช่างทองชื่อ นายโพธิ์ สงศรี เริ่มทำลายไทยไปประดับบนเทียน โดยมีการทำแบบพิมพ์ลงในแผ่นปูนซีเมนต์ซึ่งถือว่าเป็นแบบพิมพ์หรือแม่พิมพ์ แล้วเอาขี้ผึ้งที่อ่อนตัวไปกดลงแบบแม่พิมพ์ จะได้ขี้ผึ้งเป็นลายไทย นำไปติดกับลำต้นเทียน

ต่อมานายสวน คุณผล ได้คิดทำลายให้หุ่น และสลักสีจนเห็นได้ชัด เมื่อส่งเทียนเข้าประกวดจึงได้รับรางวัลชนะเลิศ และในปี พ.ศ. ๒๔๙๗

นายประดับ ก้อนแก้ว คิดประดิษฐ์หุ่นเป็นเรื่องราวพุทธประวัติ และเอาลวดลายขี้ผึ้งติดเข้าไปที่หุ่นทำให้มีลักษณะแปลกออกไป ทำให้เทียนพรรษาได้รับรางวัลชนะเลิศ และชนะเลิศมาทุกปี ในเทียนพรรษาประเภทติดพิมพ์

พ.ศ. ๒๕๐๒ ช่างแกะสลักลงในเทียนพรรษาคนแรก นายคำหมา แสงงาม คณะกรรมการตัดสินให้ชนะประกวด ทำให้เกิดการประท้วงคณะกรรมการตัดสินทำให้ในปีต่อ ๆ มา มีการแยกประเภทต้นเทียนออกเป็น ๒ ประเภทชัดเจน คือ

๑. ประเภทติดพิมพ์ (ตามแบบเดิม)

๒. ประเภทแกะสลัก

การทำเทียนพรรษามีวิวัฒนาการเรื่อยมาไม่หยุดนิ่ง ในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ผู้คนได้พบเห็นต้นเทียนพรรษาขนาดใหญ่ และสูงชัน มีการแกะสลักลวดลายในส่วนลำต้นอย่างวิจิตรงามตา ในส่วนฐานก็มีการสร้างหุ่นแสดงเรื่องราวทางศาสนา และความเป็นไปในสังคมขณะนั้น กลายเป็นประติมากรรมเทียนพรรษาที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งช่างผู้ริเริ่มในการทำต้นเทียนยุคหลัง คือ นายอุตสาห์ และนายสมัย จันทรวิจิตร สองพี่น้องนับเป็นงานสร้างสรรค์ทางศิลปะอันเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างแท้จริง

ประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีประจำจังหวัดอุบลราชธานี เป็นภาพสะท้อนที่ชัดเจนของการพัฒนาบนพื้นฐานของทุนทางวัฒนธรรม และเป็นโครงการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศด้านการท่องเที่ยวให้เข้มแข็ง มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยว ประชาชนมีรายได้ กลยุทธ์การส่งเสริมศาสนา และวัฒนธรรม ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการค้าการลงทุน สนับสนุนงานวัฒนธรรมประเพณีให้มีความยิ่งใหญ่ระดับชาติ และระดับสากล

ประเพณีแห่เทียนพรรษามีความเป็นมาที่ยาวนานราวหนึ่งศตวรรษมาแล้ว กล่าวได้ว่าเทียนพรรษา และงานแห่เทียนพรรษาเป็นสัญลักษณ์ (Symbol) ที่ผูกพันกับชีวิตวัฒนธรรม (Bio-Culture) ของชาวจังหวัดอุบลราชธานีบนพื้นฐานความเชื่อที่มาจากหลักแนวคิดของพระพุทธศาสนา โดยวัฒนธรรมทำหน้าที่เป็นเครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนอีสาน และสัญลักษณ์ที่ส่งผลกระทบต่อทางจิตใจ เพราะเทียนไม่เพียงแต่ให้แสงสว่าง แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของความสว่างไสว ความเจริญรุ่งเรือง นอกจากนี้ วัฒนธรรมยังมีหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ซึ่งประเพณีแห่เทียนพรรษาในบทบาทของวัฒนธรรมเป็นสิ่ง ๆ หนึ่ง ที่กลุ่มคนในสังคมคิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทั้งด้านจิตใจ และสัญลักษณ์ แทนความเชื่อทางพระพุทธศาสนา การสร้างความสามัคคี เสริมสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ในการจัดงานประเพณีแห่เทียน

เหตุที่ประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี มีความเลิศล้ำเลอค่า มายาวนานเหนือจังหวัดอื่นใดนั้น เนื่องด้วยจังหวัดอุบลราชธานีเป็นเมืองแห่งพุทธศาสนาที่มีวัดมากที่สุดในประเทศไทย มีพระสงฆ์ชั้นสมเด็จเจ้า ๔ องค์ และมีพระอริยสงฆ์ที่มีชื่อเสียงทั้งในสายคันถธุระ หรือการศึกษาปริยัติธรรม และสายวิปัสสนากรรมฐาน ชาวอุบลราชธานีเป็นผู้มีใจ

เป็นกุศล ใฝ่ธรรม และมีความเชื่อว่าการถวายเทียนพรรษาเป็นผลให้บังเกิดความเฉลียวฉลาด มีปัญญาเฉียบแหลม ประกอบกับอุบลราชธานีตั้งเมืองที่ดงอู่ผึ้ง ซึ่งมีแหล่งทรัพยากรสำคัญ ในการทำเทียนพรรษา รวงผึ้งที่อุดมสมบูรณ์ สำนักพระราชวังได้นำขี้ผึ้งไปทำเทียนพระราชทาน นอกจากนี้ ชาวอุบลราชธานีให้ความสนใจ และพิถีพิถันในการถวายแต่พระรัตนตรัยจะต้อง มีความสวย งดงามเป็นพิเศษ เพราะถือว่าเป็นการขัดเกลาจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ผ่องใส

ดังสุภาษิตโบราณที่ว่า “แนวไต้ถวาย (ถวาย) เจ้าหัว ต้องให้งาม เหาสิได้งามนำผืน” หมายความว่า สิ่งใดที่ถวายให้พระสงฆ์ ต้องเป็นสิ่งที่งามที่สุด จะได้นามทั้งกาย และใจ ประการสำคัญ คือ อุบลราชธานีมีช่างฝีมือด้านศิลปะมากมาย ทำให้สามารถสร้างสรรค์ผลงาน ออกมาได้อย่างวิจิตรบรรจง

รูปแบบการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี มีความยิ่งใหญ่ มากขึ้น ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในช่วงเทศกาลเป็นจำนวนมากมายมหาศาล ส่งผลให้เศรษฐกิจ ของจังหวัดดีขึ้น กิจกรรมหลักในงาน คือ การประกวดขบวนแห่ การประกวดนางฟ้าประจำ ตำบลเทียน และการประกวดต้นเทียน มีการกำหนดเกณฑ์ และวิธีการให้คะแนนในการประกวด ที่รัดกุม และเหมาะสม กำหนดระยะเวลาในการจัดงาน ๓ วัน

วันแรกเป็นวันขึ้น ๑๔ - ๑๕ ค่ำ และแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ เปิดงาน

วันที่สอง รวมต้นเทียน ประกวดต้นเทียน และประกวดนางฟ้าประจำตำบลเทียน ในช่วงเวลา กลางคืน

วันที่สาม พิธีแห่เทียนพรรษา ประกวดขบวนแห่ในการจัดงานแต่ละครั้ง พิจารณารูปแบบ การจัดงานให้มีความสอดคล้องกับงานพิธีสำคัญของจังหวัด และของชาติเพื่อให้เหมาะสม และเป็นการแสดงออกซึ่งความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

บรรณานุกรม

งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาอุบลราชธานี. (๒๕๕๘). สืบค้นเมื่อ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๖.

จาก <https://www.facebook.com/suksan.kaewsanga>

ภาพแห่เทียนพรรษา. สืบค้นเมื่อ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๖. จาก <https://picpost.postjung.com/๒๘๖๗๓๘.html>

บริษัท เทนเซ็นต์ (ประเทศไทย) จำกัด. (๒๕๕๖). *ประเพณีแห่เทียนพรรษา*. สืบค้นเมื่อ ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๖. จาก <https://guru.sanook.com/๔๑๙๘/>.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์. (๒๕๕๙). *ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา*. สืบค้นเมื่อ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๖. จาก https://www.mculture.go.th/surin/ewt_news.php?nid=๖๓๗๘&filename=index

สแกนใบความรู้ประเพณีแห่เทียนพรรษา

